

I Expressen för i går förklarar Vilhelm Moberg varför han inte deltagit i radions debatt i måndags om rättsäkerheten. Denna förklaring formar sig till ett skarpt angrepp mot den svenska radions ledning. Radion har icke, säger Moberg, velat bereda honom tillfälle att framföra angrepp "mot namngivna myndigheter och personer som är inblandade i de stora rättsaffärer det här gäller". Han slutar sitt uttalande med påståendet att "nu har jag papper på att jag inte heller kan få yttra mig fritt hos de monopolföretag som kontrollerar den svenska radion". Som svar på denna kritik har Radiotjänst ställt till förfogande den brevväxling i ämnet som förekommit mellan företaget och Moberg, och därjämte har radiochefen Olof Rydbeck gjort ett uttalande för Dagens Nyheter. Ett referat av brevväxlingen samt radiochefens uttalande återges på annat ställe i dagens tidning.

I ett hänseende synes den allmänna uppfattning som Moberg företräder i sin kritik av radion ha ganska stort berättigande. Den svenska radion har i det stora hela visat obegenhet att ta upp på en gång starkt aktuella och verkligt brännbara ämnen till debatt. I moraliska, religiösa, utrikespolitiska och många andra frågor har en livlig diskussion ägt rum i anslutning till inträffade händelser utan att denna diskussion kommit fram i radions program. Det är svårt att bedöma om radioledningen på denna punkt bestämts av en allmän skygghet inför oroande ämnen, en skygghet som i så hög grad präglar debatten i den svenska riksdagen, eller om mera tillfälliga omständigheter, såsom svårigheten att få lämpliga talare, varit bestämmande. I alla händelser vill man ta fasta på radiochefens uttalande i ett brev till Moberg, enligt vilket man strävar att bevaka aktuellt debattstoff.

I de speciella frågor som det här gäller har emellertid Radiotjänst enligt vår mening i allt väsentligt rätt. Det finns ett starkt drag av kitslighet och rättshaveri i Mobergs brev och uttalanden.

Av brevväxlingen framgår bland annat att Radiotjänst — om på Mobergs eller radions förslag framgår inte klart — med glädje upptagit tanken på en uppläsning av Moberg ur hans nästa roman. Moberg förklarade emellertid i detta sam-

manhang att han inte ville ge en sådan uppläsning med mindre han också finge göra en uppläsning ur sin skrift "Komplotterna". Då Radiotjänst förklarade "att vi inte har möjlighet att låta vårt urval av skönlitterära uppläsningar bli beroende av sådana villkor" svarade Moberg att saken förföll. "Jag kan nämligen icke tillerkänna AB Radiotjänst rätten att ensam avgöra vad jag ur mitt författarskap skall få läsa eller icke läsa för min svenska publik... Det kan alltså numera med flera exempel bevisas att när det gäller debatt i radio om 'rättskydd och medborgerlig integritet' finns det i varje fall en svensk medborgare som är definitivt utestängd." Vad är det för prat? Moberg kan väl inte föreställa sig att var och en som inbjudes att hålla ett föredrag eller en uppläsning i radio därmed också blir berättigad att uppläsa andra saker ur sin produktion. Hur skulle det gå om exempelvis en ledarskribent i en tidning vägrade att uppträda i radio om han inte finge rätt att uppläsa vissa ledande artiklar?

Senare inbjöds Moberg att delta i debatten om rättsäkerheten. Men i detta fall som tidigare anfördes från Radiotjänst att en detaljdebatt om de rättsfall det här gäller inte var möjlig. Radiotjänsts allmänna ståndpunkt i detta hänseende synes vara starkt grundad. Såsom radiochefen i ett brev anmärkte kan inte gärna en kritik av myndigheters och enskilda personers åtgärder framföras i radio utan att vederbörande ges tillfälle att försvara sig; en radiodebatt av detta slag i till exempel Sellings- eller Umansaffärens skulle få en sådan omfattning och vara förenad med sådana svårigheter att den praktiskt knappast låte sig genomföras. Hårtill kommer det betänkliga i att i radion behandla ämnen som gäller enskilda personers rätt och som är under prövning av domstolar och andra organ. Det synes därför inte onaturligt att radion önskade en debatt på ett principiellt plan som i huvudsak höll sig till de allmänna frågorna om rättsäkerheten och inte ingick i detaljer, med angrepp på och försvar av enskilda åtgärder och personer. Moberg besvarade emellertid radions förklaring med att han nu fått papper på att han inte fick yttra sig fritt i radion.

Därmed går Moberg, med allt erkännande av hans energiska och ärliga insatser i rättsfrågorna, uppenbarligen för långt. Vid båda de tillfällen som här omnämnts har Moberg i själva verket begärt privilegier, han har begärt särskilda fördelar som självfallet inte tillkommer eller kan tillkomma andra. Då han inte erhåller dessa privilegier säger han sig vara förfördlad, utestängd och hindrad att yttra sig fritt. Denna hållning är honom ovärdig.

D • N

14/7 1956

Sverige och atomvapnet

"Krig är en otäck sak, men inte det otäckaste av allt: den murkna och fördärvade moraliska och nationella stämning som inte finner någonting vara värt att strida för är värre... En människa som inte har någonting som hon är mera angelägen om än sin personliga säkerhet är en eländig varelse som inte har någon utsikt till frihet, om hennes frihet inte bevaras av bättre människor än hon själv." Så skrev John Stuart Mill, som ingen torde kunna anklaga för nationalism och krigiskhet, inför defaitistiska stämningar i England för nära hundra år sedan; de stater från vilka han befarade angrepp var den nyupprättade slavstaten i Amerika och den napoleonska diktaturen i Frankrike. Den uppfattning Mill gav uttryck åt är den i Sverige inom alla demokratiska riktningar förhärskande. Hyste vi inte den, borde vi skrota ned vårt försvar och förklara oss redo att kapitulera för den förste som ryter "upp med händerna".

Men till Mills paroll bör läggas en annan reflexion, som kanske mer än någon annan tankegång ligger bakom enigheten om det svenska försvaret. Den utformades med stor klarhet av socialdemokraten Gustaf Steffen — på denna punkt representativ för partiets ledande krets med Branting i spetsen — i en artikel i tidskriften Tiden för mer än fyrtio år sedan. Att avrusta, skrev Steffen, var inte ett medel till krigets bekämpande, inte ens ett medel mot militarismen. Tvärtom: självuppgivelsen skulle leda till att vi blev erövrade och därmed "till det svenska folkets inorganisering genom militärt tvång uti en främmande stats militärväsen... Militärslateri under utländska officerare"; ty det hör till undertryckningen, till slaveriet, att den härskande "kan tvinga mig att slåss i hans tjänst". Det är sanningen i de orden som de erövrade folken, från ester och letter till polacker och ungare, nu får erfara; de är slavsoldater i främmande tjänst med längre värnplikt, hårdare behandling än förr och med kamp mot sina egna idéer, för anskaffande av nya slavar genom nya erövringar som framtidsperspektiv.